

šoli učijo se vse v umno kmetijsko gospodarstvo, podajoče stroke, kakor trtoreja, kletarstvo, saddjarstvo, poljedelstvo, živinarstvo itd. V njej poučuje se pa tudi v računstvu, spisji, zemljepisji, risarstvu, naravoslovji itd. Iz kratka: poleg strogo kmetijskih predmetov poučuje se v šoli v Grmu tudi v vseh tistih predmetih, v katerih se (razen latinsčine in grščine) na spodnji gimnaziji ali pa na spodnji realki. Vrhu tega napeljujejo se v kmetijski šoli v Grmu učenci k strogi poslušnosti, poštenosti, marljivosti, pridnosti, ščedljivosti, rednosti, zmernosti v jedi in pijači, snažnosti v obleki in v vsem družem. Ali si je torej mogoče za sinove kmetijskih staršev boljše šolo misliti mimo šole v Grmu? Zato je ne zanemarjajte kmetovalci, posebno boljši, premožnejši kmetovalci! Ne dajte, da bi dežela za njo toliko tisočakov za posestvo, učitelje itd. na leto z veliko premajhno koristjo trošila. Pošljite vanjo svoje za gospodarstvo namenjene sinove, potem ko so domačo šolo ali pa če so tudi dovršili eden ali dva razreda kake srednje šole ter se morebiti z gospodarstvom že tudi doma nekoliko skusili. Ubožnejši prosite ustanov, premožnejši pa plačujte za sinove, saj vam jih tudi v gimnaziji ali realki nihče ne hrani zastonj. V Grmu staneta hrana in stanovanje le 33 kr. na dan, toraj gotovo tako malo, kakor v nobenem drugem zavodu ne. Hrana je pa prav dobra, stanovanje kaj lepo, prostorno, snažno in zdravo.

Svariti pa moramo na tem mestu pač tiste kmetovalce, kateri si tako le mislijo: Ako dobi moj sin štipendijo v Grmu, dal ga bom tja za dve leti, potem si bo pa že kje na Hrvaškem ali drugje poiskal službe. Kmetovalci! pomislite le, da je dežela to šolo ustanovila, da bi povzdignila domače kmetijstvo, ne pa da bi odgojila gospodarskih služabnikov družim deželam. Kaj ima li naša dežela od tega, ako plačuje mladeniču dve leti v Grmu hrano in pouk, ako jej pa potem, ko šolo dovrši, pokaže hrbet?

Kmetovalci cele dežele, posebno pa še Dolenjske, pokažite, da vam je do tega, da ne zaostajate v izobraženju, v napredovnji za drugimi stanovi kakor do zdaj, in naklonite svojim naslednikom v gospodarstvu lepo priliko, katera se Vam ponuja tako po ceni, ter pošljite jih za dve leti v šolo v Grm.

„Dol. Novice.“

Gnoj in gnojenje na šolskem vrtu.

Zemlja novo narejenega vrta je ali uže od narave slaba ali pa je pusta in surova, če tudi drugače dobra. Šolski vrtnar mora zatorej izkušati, da zemljo zboljša ter jo od leta do leta naredi plodnejšo. Razen umnega obdelovanja ima v to svrhu dve sredstvi na razpolaganje, t. j. gnojenje in globoko prekopavanje ali rigolovanje.

Gnoj more učitelj dobivati od drugod, vendar treba da večino gnoja prideluje doma. Z dobrimi besedami priprosi sicer učitelj od nekaterih gospodarjev nekoliko

hlevskega gnoja za prvo in najsilnejšo potrebo, za poznejši čas mora se pa sam z gnojem preskrbevati. Hlevski gnoj ne dela posebno dobro na vrtu, učitelj mora skrbeti za prikladnejši gnoj, in to sta gnojnica in mešanec (kompost). Gnojnice je dovolj v šolskem stranišči. Nikdar naj se straniški gnoj ne prodaja, ker on je zlato za šolski vrt. V stranišče naj ne prihaja nič drugega, nego samo človeški odpadki in k večjemu še voda in pomije, pa brez nobene trde primesi. Straniška jama mora seveda biti zidana in zaprta, to uže s higijenskega stališča. Iz primerno zidane jame je lahko gnojnico jemati. Mislím da ne bode težko tam, koder šole nimajo še takih jam, prisiliti občin, da ji naredo.

Gnojnica rabi, a vedno močno z vodo razredčena, z najboljšim uspehom v gnojenje obzelenelim rastlinam. Z gnojnico naj se poliva le ob deševnem ali vsaj oblačnem vremenu. Zelo mokro zemljo ali s snegom odeto polivati treba z manj ali čisto nič razredčeno gnojnico. Če gnojimo z gnojnico zelenim rastlinam, treba da stoji z vodo razredčena, najmanj en dan, da se dobro prekuha, ker drugače posmodi rastline.

Narejanje mešanca je za šolskega vrtnarja zelo važno opravilo. Sicer je znano, kako se mešanec dela vendar hočemo tudi o tem nekaj besedi izpregovoriti, in sicer ozirajoč se na razmere na šolskem vrtu.

Mešanec imenujemo gnoj, ki je napravljen iz mnogih in na razne načine skupaj zbranih gnojilnih tvarin. Te gnojilne reči naj na kupu leže toliko časa, da popolnom zginijo in strohne, t. j. sprstene. Sprstene pa v dveh letih. Vsak tak kup naj torej leži dve leti, in ker vsako leto skrbimo za nov kup, treba je za narejanje mešanca toliko prostora, da na njem lahko stojita dva kupa, ki ja tudi treba premetavati. V ta namen določimo lahko tudi dva prostora. Mešanec narejajmo blizu vrta ali na vrtu samem. Če ga narejamo na vrtu, res zgubimo prostora, zato imamo pa gnoj pri rokah. Za narejanje mešanca na vrtu odloči se prostor v kakem kotu če mogoče proti severu. Ta prostor je dobro z drevjem in grmovjem obsaditi. Če je na vrtu malo prostora ali ga sploh nič ni, narejati bode mešanec zunaj kje. Kar rabi za mešanec, meče se vse na kup, na pr. blato s ceste in iz vaških jarkov, rušina, smeti iz šole in stanovanj, kuhinjski odpadki, pomije, pepel, žaganje, gnoj, gnojnica itd. Vse to se celo leto zbira na kup ter nekaterikrat dobro premeče in z gnojnico zalije. Kup naj se ne dela nad meter visok. Drugo leto ni temu kupu novih tvarin dodajati, ampak premeče naj se vsake 3 do 4 mesece in dobro zalije z gnojnico. Ob enem se pa na omenjeni način prične delati nov kup. Konec drugega leta je mešanec goden ter najboljši vrtni gnoj, bodisi za zelenjad, cvetice ali pa drevje. Koder je lahko dobiti apna, mavca, laporja, primeša naj se tugi nekaj teh tvarin.

Vrtna zemlja zboljšava se tudi z dovažanjem plodne zemlje. Sicer ne bode učitelj tako popravljaj vrtno zemljo

ob navadnih razmerah, vendar utegne prav v ceno ali pa zastoj dobiti takih gnojilnih tvarin. Omenjam še, da se zboljšava pretežka, ilovnata zemlja s sviščem ali drobnim peskom, prelahka in prerahla pa z ilovco. Naravno je, da je tako zboljšavanje težavno in drago. Prst (humus) ali splch hlevski gnoj in mešanec zboljšuje itako vsako zemljo tudi v fizikalnem obziru.

Podučne stvari.

Nasledki „šnopsa“.

(Dalje.)

Vpepelil je samega sebe in polovico vasi Zalesja.

Četrta obletnica prvega javnega plesa v Zalesji bila je za Zalesčane britka, žalostna in osodepolna. V saboto, ob večeru pred žegnanjem v Zalesji, bil je pri Plahtaču uže pravi sejm; staro in mlado šnopsalo in popivalo je pri njem tega večera vse preko do črez polunóč. Potem razgrajalo, vpilo, vriskalo in rjulo se je po selu vse navskriž skoraj do belega dné nastopne nedelje. Pijanci zaleški so to nedeljo zjutraj, mesto v cerkev iti k božji službi in dati Bogu, kar je njegovega, — pobrisali jo spat. Prespali so pijane grdobe do preko poludné nedeljskega. Potem napravili so se zopet, ne k poludanski službi božji v farno cerkev, ampak za javni ples na „brijarjih“ pri — Plahtaču. — Zbralo in našlo se je na tem kraju očitnega pohujšanja uže pred in med popoludansko službo božjo celi broj mladih (in med njimi tudi starih) ljudi obojnega spola. Niso se še ljudje iz cerkve od popoludanske službe božje vrečali, ko se je pri Plahtaču uže vse vrtelo, vriskalo in drugi raznovrstni ropot vganjalo; a znani škripači so jo pa na vse pretrge rezali: škripali, cvilili, in trobili. Bolj ko se je večer bližal, večji drenj bil je na plesišči. In šnops delal je na vse strani svoje zlobne učinke. Število pravih opojenih norcev bilo je vedno večje, — skušali so za stavo, kedo ga več spravi pod streho svojo v dušku, s tem rastla je pa tudi predrznost na vse strani. Kletev, pridušanje, zaničevanje krščanskih bredov in ostudno klafanje množilo se je vsak trenotek do skrajnosti svoje.

Robarjev Tone bil je tega večera pri Plahtaču posebno ohol in drzovit. Kar očitno se je tam neka po 10 uri v noči začel norca delati nedeljo in zasramovati. Bil je res šnopsa dobro natrkan, a še bolj pa hudoben in predrzen. Trdil je, da se niti Boga niti hudiča ne boji. Rekel je vsem nazočim: Večina nas je tukaj, da danes niti v cerkvi bili nismo; ker pa nismo bili tam, tudi pridige nismo mogli slišati. Da pa brez te nebudemo, popridigoval Vam bodem jaz malo za kratek čas. Oddahne in odkašlja se, ter tako-le nadaljuje: No, kaj nam se je danes še slabega zgodilo, če tudi cerkve od znotraj videli nismo. Prav veseli in židane volje smo tudi brez Boga. Duhovniki vedno vpijejo nad nami, da bo-

dimo drugačni, namreč taki, kot bili smo pred nekoliko leti, po mojih mislih zopet pravi tepci in nadzadnjaški glupci. Kaj smo pa takrat dobroga imeli in užili? Nič družega, nego pravo muko in trpljenje, veselja pa prav nobenega. Lepše in krasnejše je dandanašnje življenje naše, če tudi včasih koga malo glava poboli, se ta in oni kam tja v kak jarek prekucne in malo pobije. Vse to nič ne de, in človek poleg drugih sladnosti, ki jih uživamo, na take malenkostne neprilike prav lahko in rad pozabi. Nedelja je edino in le za-to, da človek ob tem dnevu malo poraja in svojim počutkom tudi po drugi strani kaj privošči. So li oni kaj na boljšem, ki so bili v cerkvi in se tam dolgočasili, nego smo mi, ki smo se po noči okolo ponašali ter pokazali, da se nikogar nič ne bojimo, danes dopoludné se pa dobro naspali in smo sedaj, če tudi v cerkvi bili nismo, vendar le tukaj na tem mestu v — pravem paradižu? In tako življenje nam dobro dé; tako življenje hočemo si tudi naprej za prihodnje čase špogati!

Temu norčevanju, ki je bilo prav po Plahtačevi glavi vkrojeno, pritrdili so nazoči z: „prav dobro!“ Plahtačka pa Robarjevega Toneta za to oholo predrznost kaj laskovo še posebej pohvali. — To-da, reva zmotil se je hudo in britko. Vsaka predrzna hudobija je tudi uže prav blizu svojemu koncu. — Robarjev Tone ni mislil, da je tega dne zadnji večer njegovemu brezbožremu življenju. —

Prec, ko je bil svojo pohvalo Tonče zaslišal, poklical je za-se pol litra „špiritovega“. V dušku stekel mu je po grlu doli v želodec. Prižge si koj potem še smodko in se odpravi tja, kamor vsakdo peš hodi. A razpuhtevajoči alkohol zanesel ga je vse kam drugam. Zalezal je na svisli, katere so se na drugem koncu Plahtačevega gospodarskega poslopja nahajale in so bile odprte. Tu bilo je še veliko suhega sena in druge živinske krme nakopičene. Tonče se blizu senenega kupa ob neko reč spodtakne in padaje mu — goreča smodka v seneni kup odleti, sam se pa poleg tega na tla zavalj, kjer nezavesten obleži.

Mirni in trezni Zalesčani, kolikor jih je še bilo, bili so uže v svojem nočnem počitku; Plahtačevi šnopsarski bratci in sestrice njihove spravili bili so se pa ravno dobro k nekaki večerji v gostilniške prostore njegove hiše. Preko polunoči dregne jih nekaj neuprijetnega v nos in oči; bila sta to gosti dim in njegov neprijetni duh, katerima vhod bil je ob vetrnem pritisku skozi odprta vrata in okna gostilniških sob. Plahtačevo gospodarsko (z opeko krito) poslopje je v vsem podstrešji uže v strašnem plamenu bilo. Kar naenkrat, kot bi zagromelo, bruhne in vsa strešna opeka je na tleh razdrobljena; plamen izbukne in debele iskre z ogorki vred razsujejo se preko spodnjega dela vasi po suhih slamnatih strehah, katere se ob precejšnjem vetru ki je ob požaru momtano nastal, kar v trenotku vžgó. Grozoviti prizor, a še strašnejši položaj za prizadete! Stari in drugi pametni ljudje z malimi otroci vred v najboljšem nočnem počitku, nad katerih glavami razvnel se grozoviti ogenj; Plahtačev